

Posudok habilitačnej práce Mgr. Miroslava Poppera, CSc., s názvom „Sociálne normy a morálne úsudky“

Posudzovaná habilitačná práca je tematicky zameraným súborom 8 publikovaných prác, z toho 5 evidovaných v databáze Web of Science. Habilitačná práca je doplnená o komentár k jednotlivým publikáciám v rozsahu 25 strán. Keďže sa jedná o samostatné štúdie, ktoré už prešli recenzným pokračovaním, v posudku sa nebudem vyjadrovať k jednotlivým štúdiám osobitne, túto prácu už urobili recenzenti v rámci recenzného konania. Formulujem niekoľko pripomienok k textu práce ako celku a k niektorým jeho aspektom, ktoré nemajú charakter upozorňovania na nedostatky, ale predstavujú skôr impulzy pre následnú diskusiu.

Problematika sociálnych noriem a morálnych úsudkov presahuje vedný záber psychológie. Autor habilitačnej práce do výberu štúdií nezvolil žiadnu publikovanú v „čisto psychologickom“ časopise. I z výberu publikácií je zrejmé, že autor sa pohybuje v interdisciplinárnom priestore humanitných a sociálnych vied. K zvolenej problematike habilitačnej práce je potrebné podotknúť, že sa jedná o aktuálnu, výskumne atraktívnu problematiku, ktorá reflektuje na problémy súčasnej spoločnosti.

Jednotlivé štúdie habilitačnej práce sú prevažne, s výnimkou jednej, teoretického charakteru. Autor v nich prezentoval veľmi dobrú orientáciu v problematike. Príkladom môže byť prehľadné usporiadanie rôznych prístupov k morálnym úsudkom uvedené na str. 128 štúdie č.4, kde autor v dimenziách vedomých/podvedomých procesov a dimenzii emócií a rozumu schematicky usporadúva názory rôznych výskumníkov na povahu morálnych úsudkov. Originálnym počínom autora je návrh vlastného hypotetického modelu, ktorý schematizuje vzájomné vzťahy medzi morálnymi emóciami, intuíciami, úsudkami, cnosťami a normami. Autor predpokladá, že sociálne a morálne normy sú diferencované na základe kvantitatívnych a nie kvalitatívnych kritérií.

Len jedna z vybraných štúdií, publikovaná v časopise Sociológia, má povahu výskumu s empirickými dátami. Toto by bolo možné označiť za menší nedostatok habilitačnej práce, keďže samotná problematika ponúka bohaté možnosti experimentálneho overovania a dobrú dostupnosť empirických údajov. V spomenutej štúdii na reprezentatívnej vzorke slovenskej populácie autor zisťoval názory občanov na 7 dilematických situácií, ktoré mali vyjadrovať problémy ktoré polarizujú spoločnosť. K tejto štúdii uvádzam 2 pripomienky. Vo výsledkovej časti nie sú postačujúco oddelené výsledky a ich interpretácie. To, že dilema povolenia interrupcií vyvoláva vo väčšej miere nesúhlas u niektorých vymenovaných skupín obyvateľstva je výsledok dokumentovaný frekvenciami výskytu a výpočtom chý kvadrátu; to že „predstava interrupcií vyvoláva u týchto skupín ľudí vo väčšej miere morálne intuície, ktoré sú sprevádzané emóciami hnusu“ je „len“ interpretácia. Druhá pripomienka sa týka použitej metodiky založenej na riešení jednoduchých morálnych dilem. Morálne usudzovanie a rozhodovanie v situáciách riešenia morálnych dilem (ktoré sú v podstate hypotetickými dilemami, osobe zväčša výskumníkom podsunutými) nemusí byť totožné s riešením každodenných morálnych problémov bežného života. Hypotetické morálne rozhodovanie a každodenné rozhodovanie v bežnom živote môže prinášať odlišné výsledky. Napríklad dilema práva na eutanáziu je pre väčšinu ľudí hypotetickou, reálne ju neriešili, pre väčšinu platí, že nemajú ani právomoc na to, aby reálne rozhodovali o tom, či by malo byť toto právo legalizované (táto právomoc je vyhradená politikom). V bežnom živote zvyčajne jestvujú aj iné riešenia niekde medzi, predstavujúce rôzne formy kompromisu medzi extrémami zjednodušeného rozhodovania (situácia neliečiteľného ochorenia pre mnohých predstavuje množstvo morálnych volieb a konaní zameraných na zmierňovanie utrpenia a nepredlžovanie bolesti). Zároveň však táto téma nebýva pre respondentov novou, už o nej pravdepodobne viac-krát uvažovali resp. vyslovovali svoje argumenty a rozhodnutia k tejto téme. Teda vo výskumnej situácii už majú

predpripravené riešenia. Ponúka sa potom otázka, ako dobre korešpondujú zistenia z takto koncipovaných výskumov s tým, ako ľudia reálne riešia morálne problémy každodenného života?

Otázka do diskusie: Ako vidí autor problém relevantnosti riešenia hypotetických morálnych dilem ako metodiky, ktorá by mala priniesť poznanie o tom, ako ľudia riešia morálne problémy v každodennom živote? Ako súvisí hypotetické rozhodovanie v morálnej dileme s reálnym morálnym konaním v bežnom živote?

V odbore, v ktorom sa habilitant zúčastňuje habilitačného konania - sociálna a pracovná psychológia – je obvyklé očakávať aplikovaný charakter psychologických poznatkov. V komentári k publikovaným štúdiám boli možnosti aplikácie na str.21-22 stručne a všeobecne naznačené.

Otázka do diskusie: Pokúste sa konkretizovať aplikačný potenciál problematiky habilitačnej práce v oblasti pracovnej psychológie a sociálnej psychológie.

V sociálnej psychológii sa k známym tradične skúmaným konceptom radí problematika hodnôt a hodnotových orientácií. Autor im v predložených štúdiách nevenoval špeciálnu pozornosť.

Otázka do diskusie: Je možné hodnoty a hodnotové orientácie zaradiť do autorovho hypotetického modelu a určiť im miesto, ktoré majú pri vytváraní morálnych úsudkov a intuícií?

Záver: Autor v predloženej dokumentácii expertnú znalosť problematiky sociálnych noriem, publikačnú zdatnosť dokumentovaných štúdií vo vedeckých periodikách, v problematike nie je len interpretátorom teórií iných autorov ale prezentoval i vlastný autorský príspevok v tejto oblasti poznania, a to vytvorením originálneho hypotetického modelu schematizujúceho vzájomné vzťahy medzi morálnymi emóciami, intuíciami, úsudkami, cnosťami a normami.

Na základe uvedeného možno konštatovať, že habilitačná práca Mgr. Miroslava Poppera, CSc. „Sociálne normy a morálne úsudky“ spĺňa obsahové a vecné požiadavky uplatňované na prácu tohto druhu. Vzhľadom k tomu odporúčam predloženú prácu k obhajobe a po jej úspešnom ukončení k udeleniu titulu docent v študijnom odbore 3.1.13 sociálna psychológia a psychológia práce.

V Prešove 28.3.2018

Doc. Mgr. Peter Babinčák, PhD.